

บทความนี้ต้องการวิเคราะห์ว่าเมืองชายแดนกรณีเมืองโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีพลวัตการถูกควบคุม (Regulation) โดยรัฐอย่างไร ข้อค้นพบที่สำคัญของบทความนี้คือ เมืองโขงเจียมถูกควบคุมในรูปแบบต่างๆจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเหมือนกับเมืองอื่นๆในอีสาน ก่อนที่เมืองจะถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม (ธนบุรี และต่อมาคือกรุงเทพฯ) โขงเจียมถูกควบคุมโดยเจ้าเมืองที่เป็นขุนนางท้องถิ่นซึ่งบางหัวอยู่ภายใต้หัวเมืองจำปาสักหรือไม่ก็หัวเมืองอุบลราชธานี เจ้าเมืองมีอำนาจและอิสระในการปกครองในระดับหนึ่ง เช่น การจัดเก็บภาษีบำรุงเมืองของตน และนำภาษีบางส่วนส่งไปยังเมืองหลวง ต่อมาเนื่องจากการรุกรานผ่านการล่าอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส ทำให้อาณาจักรสยามได้รวมศูนย์การปกครองโดยรวบรวมหัวเมืองเล็กๆเข้าด้วยกันในรูปแบบเทศาภิบาลและมณฑล ทำให้เมืองในอีสานกลายเป็นเมืองชายแดนของสยามที่เป็นพื้นที่กั้นชนระหว่างฝรั่งเศส อินโดจีน และ สยาม เมืองโขงเจียมซึ่งเป็นเมืองชายแดนได้มีบทบาทสำคัญในบริบทการข้ามชาติในยุคนั้น เนื่องจากรัฐบาลกรุงเทพฯได้ใช้เมืองโขงเจียมในฐานะเมืองกั้นชนระหว่างสยามและฝรั่งเศส ขณะเดียวกันระบบการปกครองแบบเทศาภิบาล การบริหารเมืองแบบมณฑลและการจัดเก็บภาษีจากชาวเมืองที่เข้มข้นได้กีดกันอำนาจและความสำคัญของเจ้าเมืองที่เป็นขุนนางในท้องถิ่น และเกิดความทุกข์ยากแก่ราษฎรจนเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งของการเกิดกบฏผู้มีบุญ ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เมืองโขงเจียมได้ดำรงอยู่ในฐานะเป็นพื้นที่ของการประสานความเชื่อมโยง (Nodes) และ เครือข่ายสังคม (Social networks) ของข้ามชาติยุคเศรษฐกิจเสรีที่ ผู้คน สินค้า และวัฒนธรรมสามารถข้ามพรมแดนได้โดยที่รัฐได้ควบคุมเมืองชายแดนแห่งนี้ผ่านระเบียบ ขั้นตอนปฏิบัติทางการค้าภายใต้เศรษฐกิจเสรีพร้อมกับมีความยืดหยุ่นให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสองฝั่งโขงสามารถดำรงอยู่ได้ ขณะเดียวกันการควบคุมเมืองผ่านระเบียบการต่างๆในพื้นที่พรมแดนก็ถูกตอบโต้จากกระบวนการการข้ามชาติในรูปแบบต่างๆ เช่นกัน อาทิ การลักลอบเข้าเมือง การขนส่งสินค้าหนีภาษีข้ามแม่น้ำโขง และการเผชิญกับปัญหาทางสังคมที่ทำลายของเมืองชายแดน

Abstract

This research examines how the border town (*muang*) of Khong Chiam, Ubon Ratchathani province, has been regulated by the central government over the years. The article finds that the forms of regulation imposed by the Thai state over this border town have changed over time. Instead of being directly incorporated into the Siamese kingdoms of Thonburi and subsequently Bangkok, the Khong Chiam *muang* was under either the rule of *muang* Champasak or *muang* Ubon Ratchanthani. Like other small towns in the region, Khong Chiam was governed by a traditional provincial governor, the local nobility appointed by the Siamese Kings. Based on traditional rule, the governor was semi-autonomous. The town paid tribute to the local nobility. The governor maintained the right to rule, and to tax his own subjects, but part of the income would periodically be transferred to Bangkok. Later, facing the threat of French encroachment, what is today Isan was finally consolidated into the Siamese kingdom. Isan had been left as the kingdom's frontier and served as a buffer zone between French Indochina and Siam. Khong Chiam as a border *muang* played a critical role in enabling the Siamese government to entrench their power on the borderlands against the French. Around the same time, the newly established *thesaphiban* administration system replaced the previous semi- autonomous status of the *muang*, and transferred much power from the local nobility to the newly established commissioners of the *monthon*, all civil servants appointed by Bangkok. The imposition of this new system sparked local armed resistance, known as the Holyman's Rebellion, in the early 1900s. In the emerging global context, *muang* Khong Chiam has become both a social nexus and a node of mobile people, commodities, and cultures, the free flow of which is flexibly regulated by the state in response to the economic liberalization in the transnational era. Simultaneously, local identities of people on both sides of this Thai – Lao border are being asserted. However, the smooth regulation of Khong Chiam is constantly challenged by smuggling, illegal migration and other social problems endemic to the border.